

MINERII, GARY ȘI MĂ, Garii...

După ce m-am mal liniștit puțin, adică prin 17, 18 iunie, deci după zilele acelea de coșmar, în care nu eram nicicum sigură dacă nu cumva visez și-mi venea să mă ciupec și să mă trezesc odată, pentru Dumnezeu, în acele zile m-am gândit la Gary, la regretatul Gary, adică la Ion D. Sirbu, vechiul și bunul meu prieten. Mă rog, și coleg, dacă mă gândesc că el a trecut prin teatrul craiovean numind anii aceia "aventurile unui... măgar". Dar, de ce să nu recunoaștem, câteodată îi plăceau și culisele teatrului, nu doar replica scrisă. "Lumea vie a teatrului, zicea, e mai atrăgătoare decât toate piesele lumii la un loc".

Să adaug că mă aflam la o masă de botez într-o fermecătoare familie bihoreană și că, printre feluri de mâncare și pahare cu vin rece, oaspeții nu conteneau să comenteze: e bine sau nu e bine că "au venit minierii"... Unii credeau că nici nu se putea altfel (erau, desigur, chiar fără să știe, precum domnul Jourdain, fesenist!), alții acuzau vehement măsura guvernamentală, iar alții susțineau sus și tare că "nu

l-a chemat nimeni, dragă, au venit pentru că așa au simțit". Eram pe punctul de a ne încăiera, când l-am auzit pe unul din preoți punind scurt lucrurile la punct în cel mai liberal mod cu putință, acuzând, pe un ton care nu admitea replică, "ideea" necugetată de a-l instiga pe români contra românilor.

- Dar contra unguirilor a fost bine? - a întrebat o domnișoară frumusică, despre care știam că e "jumi-juma" (adică tată român, mamă unguroaică!).

Întrebarea a rămas spînzurată între noi și, nu știu, poate mi s-a părut mie, dar unii dintre cei aflați la masă au plecat capetele, stînjeniți.

Mi-am dat seama însă de autoritatea preotului: oamenii au continuat să-și spună părerile cu voce scăzută.

Eu continuam să mă gîndesc la Gary...

La Gary, care a rămas de pomină cu răspunsul lui prompt dat, în urmă cu mulți ani, lui Dumitru Popescu Dumnezeu, la una din celebrele ședințe de la Casa Scînteii, cu oameni de teatru (sau din teatre?).

La întrebarea - de fapt la interpelarea - ce face un secretar literar în timpul liber, Gary a răspuns prompt: "Citește Scînteia, tovarășe secretar". A fost și singura dată cînd l-am văzut rîzînd pe cel din prezidiu...

De ce mă gîndeam la Gary? Întîi și-ntîi pentru că tocmai recitisem Pragul albastru. Apoi, pentru că mi-am adus aminte cît de mîndru era cînd ne povestea de obîrșia lui minerească și cît de mare i-ar fi fost mîhnirea cînd ar fi aflat ce rușine i-au făcut ortacii lui... Rafinatul estet, fostul asistent al lui Blaga, vorbind cînci-șase limbi străine, se bucura ca un copil cînd vorbea de

moșii și părinții lui, care nu numai că au lucrat toată viața lor în mină, dar, dacă nu mă înșel, au și murit în ea, atît moșul, cît și tatăl lui. Ne-a pomenit de împrejurările nefericite ale pieirii lor, într-o dimineață mahmură, cînd colegii l-au salvat de la un foarte posibil incendiu.

Vorbea despre minierit ca despre una din cele mai frumoase meserii. Într-o împrejurare, ne-a ținut un spici scînteind de inteligentă despre scriitori și minieri, pornind de la verbul "a scormoni". După care, spre surpriza totală a unguirilor prezenți, a tradus totul, fără să se bilbiie, în limba maghiară.

Scriitorul, pentru care minierii aveau o stimă nemărginită, mi-a povestit odată că unul din el, fost coleg de școală primară, adresîndu-l-se șmechereste cu Mă, Gari, mă, a fost aspru admonestat și pus la punct de ortaci: "Cum îți permiți tu, mă, să-i spui lui, care-i așa de învățat că tu nu-i ajungi nici la degetuțului lui cel mic, mă...? Mă/gariule!"

Undeva în cartea lui, admirabilă, Soarele B (apărută la Cartea Românească, 1983), I.D. Sirbu ne povestește o întîmplare care te urmărește multă vreme după lectură - dovadă că mi-a revenit rapid în minte "cînd cu minierii".

Rugat să fie Moș Crăciun, prin '47, în sala unui club sărăcăcios dintr-o colonie minieră, Vasile Kerekes a apărut cu glugă roșie și barbă albă, cu o traistă imensă plină cu daruri, după care a stins lumina și, cînd a aprins-o iar, în fața copiilor uimiți, a zvirlit cît colo gluga, și-a smuls barba și li s-a adresat astfel: "Dragi copii, după cum vedeți, nu se există Moș Crăciun. Eu sînt cutare, de la secția cutare... și vă

Craiova, Marți 16 Oct. 1984

aduc darurile oamenilor muncii. Trăiască sindicatul nostru liber!"

În sală s-a lăsat o tăcere de mormint. Și, minerii știu ce-l acela un mormint... Copiii au început să plingă, să île speriați.

Dacă vă închipuiți cumva că Vasile a rămas nepedepsit, vă înșelați. Ortacii l-au bătut măr, cu toate că nu înțelegea ce au cu el. Era un om bun și blând, avea și el trei copii... Ce-a făcut oare așa de rău?

În seara aceea, Gary s-a dus să-l caute, doar-doar o afla ce resorturi ascunde l-au împins să facă ce-a făcut, cine l-a sfătuit. L-a găsit la birt, băut, bătut și abătut. "Spune-le tu, că ești învățat, spune-le tu proștilor ăia care mă înjură: se putea altfel? Se poate revoluție fără spaimă, fără lacrimi? Spune!" Toată seara l-a plins pe umăr. Și au băut toată seara, în tăcere și într-o nespus de tristă înțelegere.

Azi cred că știu ce l-a spus, printre altele, scriitorul, minerul. Cred că l-a întrebat, înainte de toate, DE CE? De ce a distrus iluzia că Moș Crăciun există și că aduce daruri? De ce a speriat copiii, el, tată de copii?

Mi-ar fi prins tare bine o convorbire cu Gary în acele zile de lunie. Aș fi dorit să-mi spună el cine erau minerii și cine nu și să-mi explice el mie cum de mi-a fost dat să văd, în filmul dat noaptea de studenți (bravo, studenții!), la GAUDEAMUS, cum unul din mineri îl apăra pe "arestatul" lui de clomegele și bitele altor ortaci, conducându-l spre mașină, probabil. Ce-o fi fost în capul lui? I-o fi fost milă, o fi avut și el copii studenți sau elevi?

Mi-ar fi spus, desigur, cum un miner nici cînd e beat nu poate pune mina pe ciocan să distrugă florile de mină...

Am înțeles și eu, ca toți sau ca majoritatea, că bătașii au fost unii și aceiași cu bătașii de dinainte de 22 decembrie, au fost cei care, după șase luni de NEMUNCA, s-au pus serios și spornic pe treabă întrecîndu-și norma... Am înțeles că ei, după ce și-or fi jucat rolul de teroriști, băteau de fapt cu sete pe cei din revoluție, pe cei rămași vii și treji. Minerii? Să fie ei aceiași cu cei din 1977?

Întrebați dac-ar mai veni să apere Puterea, guvernul și pe președinte, minerii au răspuns DA! De cine s-o apere?

- Să stea la ei acasă, să lucreze, și să lase ordinea în seama cul e plătit pentru asta, rostește ritos preotul (am observat că gureșele dreptcredincioase s-au rușinat nimal de fața bisericească).

- Bine, părinte, încerc eu marea cu degetul, dar Dv., prelații, unde ați fost în acele zile? Mă rog, nu mă refer acum la Dv., că la Oradea e liniște, o liniște ca dinainte și ca în operele... dar cel de la București, de ce n-au ieșit cu crucea în fața mulțimii, a haltei dezlănțuite? De ce, părinte? De teama bătaii? De ce nu mergeți să sfințiți și minele, dacă tot ați sfințit și sediile Poliției?

Părintele și-a plecat capul cu tristete, iar eu, nu mai puțin jenată, am tostat cam așa:

Ridic acest pahar pantru micuța Alexandrina, dulce și mică și frumoasă copilă, urîndu-l să nu-l mai la nimeni, niciodată bucuria întîlnirii cu Moș Crăciun...

ELISABETA POP

Divină Marianna,

Te rog iartă-mă: magis amicus tua, sed magis amica Theatri. (?). Nu răspund de corectitudinea acorurilor. Am în memorie umorul de atunci, țin minte și câteva poante; dar nu m-am putut așeza la masa de scris spre a pune pe hîrtie ceea ce ți-am promis. (Cine te poate refuza?) Trec zilnic prin fața teatrului meu național, de aici, văd anunțat "DISCO", începe să mă doară pancreasul. (Pe mine patriotismul literar mă doare fizic, jur!) Trec în altă zi, văd "discotecă", de astă dată mă doare duodenul. Aud că publicul firav venit să vadă o comedioară Kirițescu e mutat în sala mică "ca să nu incurpe pe cei veniți să danseze" pe marmorele deceniului trecut. La Filarmonică, se dau filme americane color, la Operetă, filme color americane. Am văzut și eu Zbor peste un cuib de cucl (o minune) la telediscotecă. Un fotbalist ne împrumută aparatul color, alt bișnițar ne aduce videocasete, îl văd pe secretarul literar fericit că încasările curg: scopul Teatrului, pare-se, a devenit să "dea salarii actorilor", indiferent cum cîștigă aceste salarii. Recunosc dreptul la piine, dar sînt din Valea Jiului și nu recunosc dreptul nimănui de a transforma o instituție de suprastructură într-o instituție de bază. Momentele cele mai socialiste ale carierei mele de secretar (nu total ortodox) au fost acelea în care, ca interpret, explicam streinilor că: "La noi statul socialist finanțează teatrele, am avut șapte teatre, acum avem 42, asta intră în salariul social al oamenilor muncii, un loc e plătit cu 8 lei, pînă la 32, diferența o plătește statul, că d-aia e stat socialist". Habar nu ai ce ucigător argument era acesta, chiar și față de americani sau franchezi. Eu nu îl înghit pe acest viermoid "cocoșat din notre-madame" care e F., e firesc să-i convină situația tulbură de acum: nu mai trebuie să citească, e manager-video, aduce zece fotbaliști la disco, și umple marmora. Dar i-am amintit: în secolul trecut, Theodorini și Gabrielescu, directori de Național, erau finanțați de cinci mari boieri: primeau tot bugetul de la Poker (sic); ăștia jucau gras, pe poturi mari, tot cîștigul serii era dat grămadă, în căciula Directorului teatrului, care stătea milog în picioare, rugîndu-se, "încă un joc, boieri dumneavoastră, fetelor le plac rochițele frumoase". La începutul stagiunii, în trăsuri boierești, întrega trupă, îmbrăcată ca la Paris, făcea turul orașului, turul balcoanelor de unde erau salutați de "filotimii boieri". În istoria teatrului nostru, apare ca o pată de rușine decizia Tătărescu 1936, cînd, din motive bugetare, au fost suspendate subvențiile. Antonescu, în '42 - nu el, ci niște subalterni șmecheri de la finanțe, între ei și Vulcănescu, au reînființat Naționalul craiovean, deschizînd stagiunea cu Mesterul Manole - Blaga (eu eram dat "mort eroic în luptele de la Stalingrad"). Să nu crezi că cei șase boieri mari lipsesc astăzi: Craiova are în jurul ei șase uriașe uzine republicane: fiecare uzină ar putea da un milion fără să simtă, directorii vor, contabilii acceptă, dar burocrăția nu le oferă formele prin care să facă aceste patriotice donații. În revista Ramuri apar reclame de o suprarealistă inutilitate: "Nu uitați, santierelor Oltenița fabrică pescadoare moderne". Ce folosesc reclamele uriașelor uzine cetitorului de Ramuri? Banii pentru publicitate să se facă în

afară: niciodată un cetitor Sorescu Marinică nu va cumpăra un pescador, sau o stație de transformare - în schimb, acesta s-ar putea să meargă la Teatru.

Iartă-mă, între lacrimile acestea de literat, se amestecă și drama regretului a zece ani în care - tu știi foarte bine - am luptat pentru demnitatea națională a Cuvîntului viu, rostit de actori vii, către un public viu, într-o epocă vie și ea. Nu am considerat TV-ul ca egal, nici cinematograful. Doar concurenți temporari: iată că acești concurenți, dați afară de generația mea din Teatru, intră triumfal pe ușa mare, în timp ce Clasicii Cuvîntului se ascund în magazinele cu peruci și costume, în curs de lentă și sigură putrezire. Văd eschatologic acest fenomen de sinucidere cum manum propria a teatrelor: o consider politic o greșeală, o mare greșeală. Rușii, în timpul foametei și blocadei, nu au deșurubat nici un bec de la teatrele din Moscova și Leningrad. Dar la noi, eu zic așa: actorii sunt de vină: zîna Limbii Române, care e sacră, și al cărei altar sacru e Scena, s-a miniat pentru anume poezii, și-a retras investițiile cerești - acum, actorii să-și cîștige piinea lustruind cizmele dușmanilor de moarte: filmul, televiziunea, muzica ușoară, fotbalul. (Cu Dincă, directorul, stăm și plîngem ca la rîul Vavilonului: sperăm totuși ca Thaliei - căreia ar trebui să-i sacrificăm șapte vaci grase - să se facă milă de noi și să ne ierte pentru păcatele noastre prozodice.)

Nu-ți spun "dulce" Marianna, cuvîntul "dulce" e interzis pentru noi doi, tu să mă ierți pentru prostiile pesimiste de mai sus: este o vorbă ungurească "Sose volt úgy, hogy valahogy ne volna", niciodată nu a fost așa, ca să nu fie cumva, aș traduce eu; dar, te asigur de devoțiunea mea - particulară și pensionară - pentru Tine și Doina (am auzit că lucrează la alt cinematograf); am petrecut cu voi ore de neuitat, reprezentăți pentru mine sectorul vestic al inteligenței transilvane, cu care cochetez eu în literale mele.

Îți trimit ție o carte a mea - și frumoase tale Directoare, pe care o respect - regretînd că nu o cunosc mai de aproape. Dar eu am renunțat de mult să mai scriu Teatru: scriu ușor o piesă - dar ca să aștept 10-20 de ani în medie ca să fie prost reprezentată, mi se pare stupid și inutil. Mă consider la Craiova, un Caragiale la Berlin; în străinătate. Dar eu lucrez aici, scriu proză, filosofie, nu mă fotografiez în costum de arnăut în fața unui șemineu prusac. Volumul meu de Comedii (șase inedite: ne jucate, necitate, neaprobat) în volum, așteaptă de șase ani ca Directorul Editurii de aici să învețe să caute în dicționar cuvintele pe care nu le cunoaște, dar le folosește. Nu cred că voi apare nici anul acesta, așa că, post mortem ca Bulgakov, Vampilov și alții, mă veți juca, cine știe cum și cînd!?

Fiecare își iubește patria în felul său, eu iubesc Limba Română, tocmai fiindcă nu-mi este limbă maternă: știu istorie - și știu că atunci cînd armatele și politicienii noștri au pierdut și hotarele și capitalele - Limba a continuat să lupte în spatele dușmanului, și a cîștigat

Trăiască Limba Română, veșnică și nemuritoare.

GARY

* Scrisoare comunicată redacției de d-na Mariana Voicu, de la secretariatul literar al Teatrului Național din Timișoara.